

Zoals onder water

Sara Nović bij Meulenhoff:

Wie het mooist valt
Zoals onder water

SARA NOVIĆ

ZOALS ONDER WATER

ROMAN

Vertaald door Lucie Schaap

MEULENHOF

ISBN 978-90-290-9736-9

ISBN 978-94-023-2017-6 (e-book)

NUR 302

Oorspronkelijke titel: *True Biz*

Omslagontwerp: Bloemendaal & Dekkers

Omslagbeeld: Bloemendaal & Dekkers / Nareeta Martin via Unsplash

Auteursfoto: © Alan Caras

Gebarenillustraties: Alex Stuifbergen – Illudee

Advies en begeleiding gebarenillustraties: Nederlands Gebarencentrum

Adviseur vertaling: Lisa Hinderks

Vormgeving binnenwerk: Steven Boland

© 2022 Sara Nović

© 2024 Nederlandse vertaling Lucie Schaap en Meulenhoff Boekerij bv,
Amsterdam

Niets uit deze uitgave mag openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie, internet of op welke andere wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

*Voor de leerlingen van de Rocky Mountain Deaf School,
de Pennsylvania School for the Deaf,
de Florida School for the Deaf and the Blind
en de St. Rita School for the Deaf;
en voor dove mensen overal.*

Doofgeborenen worden allen zwakzinnig, ze zijn niet in staat te denken.

Aristoteles, 384-322 v.Chr.

Degenen die net als ik ervan overtuigd zijn dat het voortbrengen van een gebrekkig ras van mensen rampzalig zou zijn voor de wereld, zullen de oorzaken die tot huwelijken tussen doven leiden zorgvuldig onderzoeken teneinde een oplossing toe te passen.

Alexander Graham Bell, 1883

Een producent van cochleair implantaten, ingenieuze medische hulpmiddelen die het herstel van het gehoor mogelijk maken bij doven, heeft jarenlang ondeugdelijke implantaten verkocht aan jonge kinderen en volwassenen, zelfs nadat bekend geworden was dat aanzienlijke aantallen van die hulpmiddelen niet goed werkten.

NBC News, 14 maart 2014

*f*ebruary Waters was negen toen ze midden in de rekenles, ten overstaan van de hele klas, een HB-potlood in haar oor stak. De juf stond de tafel van twaalf op het bord te schrijven, wat February de gelegenheid bood om haar potlood te slijpen. Het raspende geluid haalde haar klasgenoten uit hun dagdromen en hun ogen volgden haar toen ze door het lokaal naar voren liep. February beklom wiebelend de met vilt beklede draaistoel, ging wijdbeens op het bureau staan en ramde het potlood diep in haar linkeroor.

De klas hapte collectief naar adem en de juf schrok op uit haar schoolbordgemijmer. Ze tilde February, die heviger bloedde dan ze had verwacht, in een brandweergreep van het bureau. February drupte een dun donkerrood spoor helemaal tot in het kamertje van de schoolzuster.

Nadat de zuster het grafiet verwijderd had en vastgesteld had dat de wond oppervlakkig was, stelpde ze het bloeden met een gaasje. Toen nam ze February mee naar de rector aan de overkant van de gang, waar de secretaresse een schorsingsformulier pakte voor ‘gewelddadig en ordeverstoring gedrag, dat leerlingen niet betaamt’. February werd voor een week naar huis gestuurd, maar pas nadat de secretaresse uitgevogeld had hoe ze precies contact moest opnemen met haar ouders.

Terug in 4-B werd February door haar klasgenoten als een

held onthaald, ze had tenslotte haar eigen bloed geofferd om hun vijftientig heerlijke minuten zonder toezicht te geven. Maar de school beschouwde het voorval als een noodkreet, gezien February's 'gezinssituatie', zoals de rector het was gaan noemen. Toen haar vader haar kwam halen, verklaarde February dat ze echt niet overstuur was, alleen moe van het luisteren naar de tafels van vermenigvuldiging, het gezoem van de kapotte lamp boven haar tafeltje, het gesnerp van de metalen stoelen op de vloer. Hij had geen idee hoe het was om de hele tijd van alles te moeten hóren, zei ze. Daar kon hij niets tegen inbrengen.

Wat voor February specifiek de druppel was geweest, was Danny Brown, die achter haar pesterig zong: 'February, getverderrie, man o man, ze stinkt naar kerrie.' Alleen dove mensen noemden hun dochter February, dacht ze toen. Sommige maanden kon je als meisjesnaam gebruiken – April, May, June – en haar naam was ongetwijfeld het gevolg van een of ander misverstand over deze gewoonte. February's ouders hadden altijd meer van de winter gehouden, van de stille schoonheid van sneeuw die bleef plakken op de gele eiken, en in de dovenwereld van haar kinderjaren werd schoonheid zeer serieus genomen. In de vriendenkring van haar ouders had niemand het er ooit over of iets al dan niet kitscherig was en February had geen van hen ooit iets sarcastisch zien zeggen. Het was een wereld die ze niet graag verliet, al helemaal niet voor zo'n vijandig gebied als groep zes.

*Je mag vanbinnen doof zijn,
zei haar moeder die avond
bij het instoppen. Maar dit
mag je nooit meer doen.*

Het is nu natuurlijk anders, denkt February terwijl ze met half dichtgeknepen ogen tegen de zon uitkijkt over de binnenplaats van de River Valley School for the Deaf. Dankzij internet is de wereld opengestaan voor doven en is de dovencultuur gegroeid, zodat veel hippe spitsvondigheden en eigentijdse woorden er inmiddels gewoon bij horen. Bovendien vernoemen ouders hun

kinderen tegenwoordig naar de gekste dingen, zoals vruchten en dieren en zelfs windrichtingen.

De dovenwereld is niet langer haar veilige haven maar haar werkplek, en op dit moment zit ze in de nesten. Als directrice hoort ze de vinger aan de pols van de school te hebben. In plaats daarvan is het ergst denkbare gebeurd: ze is andermans kinderen kwijtgeraakt. Twee jongens, Austin Workman en Eliot Quinn, een tiendeklasser en een elfdeklasser, kamergenoten.

Voor Clerc Hall staat nu een mobiele bewakingspost, van waaruit de politie verbinding heeft met camera's van de binnenlandse veiligheidsdienst in Cincinnati en Columbus. Ze proberen de gps-locatie van de jongens op te vragen, maar die leidt hen naar de woongebouwen, waar ze onder een tafel in de afdelingswoonkamer drie mobieltjes op een keurig stapeltje vinden. De derde telefoon geeft aanleiding voor een nieuwe beddencontrole, maar er ontbreekt verder niemand. Austins ouders en Eliots moeder arriveren en beginnen in een combinatie van talen te foeteren, tegen February, tegen de politie, tegen elkaar. Scholenbestuurder Swall arriveert, foetert ook en vraagt om de sleutels van haar werkkamer. Hij wil een verklaring opstellen. Er zal een alarmbericht uitgaan naar alle mobiele telefoons in de drie omliggende regio's. February zal het ochtendjournaal te woord moeten staan.

Ze schiet een van de wc's van de basisschool in, steekt haar haar op en stift haar lippen voor een ondermaats wastafeltje. Ze vraagt zich af of haar truitje ermee door kan en roept zichzelf meteen tot de orde. Er zijn op dit moment belangrijkere zaken dan wat ze aanheeft.

Ze loopt terug naar de binnenplaats en drentelt rond bij het politiebusje. Ze voelt nu al dat het een ongebruikelijk warme dag zal worden voor de maand waarmee ze een naam deelt. Nergens sneeuw te bekennen, zonlicht dat uiteenspat op het bedauwde gras. Het is een mooi gazon, zorgvuldig onderhouden beemdgras dat vitaal glanst ook al is het nog geen voorjaar, een robuus-

te soort die ze persoonlijk heeft uitgekozen omdat die bestand zal zijn tegen de picknicks en potjes trefbal. Ze heeft zich er altijd voor ingezet om alles zo prettig mogelijk te maken voor de leerlingen.

Ze probeert zichzelf te wapenen tegen de pers, zoekt naar woorden die de consternatie zullen dempen of op zijn minst niet aanwakkeren. 'Kwijf' is fout, dat moet ze niet zeggen. Ze heeft de jongens niet ergens verkeerd opgeborgen. Ze zijn ontsnapt, dat is het meer, hoewel de school dan als een gevangenis klinkt. In 'weggelopen' zit iets van angst, het doet denken aan misbruik. Uiteindelijk kiest ze 'verdwenen', wat vaag genoeg is om de verantwoordelijkheid voor de situatie te verdoezelen.

Swall komt naar buiten en geeft February de verklaring, twee schoolfoto's van twintig bij vijftientig, een van Eliot, een van Austin, en een grote mok. Ze drinkt van de koffie en bekijkt de foto's; beide jongens in overhemd, ze zien er keurig uit, vriendelijk, ook al glimlachen ze niet echt. Austin heeft groene ogen, die beroemde Workman-tint, licht, bijna pepermuntkleurig. Eliots ogen zijn zo donker dat ze bijna zwart zijn, en ze probeert daarnaar te kijken in plaats van naar de littekens op zijn wang. Even heeft ze het overweldigende gevoel dat de jongens terugkijken, dan knippert ze hard met haar ogen en verdringt die gedachte. Ze geeft haar koffie beker aan Swall en betreedt het geïmproviseerde podiumpje.

Zodra ze live gaan steekt February de foto's op. Dan legt ze die weer neer, om tegelijk te kunnen spreken en gebaren. Ze begint met een korte beschrijving van beide jongens, gevolgd door de verklaring van Swall: de River Valley School for the Deaf werkt dag en nacht samen met de politie van Colson County, we doen er alles aan om onze leerlingen ongedeerd en zo snel mogelijk terug te krijgen. Bel alstublieft de tiplijn als u deze jongeren ziet. Als ze de laatste zin uitspreekt, trilt haar telefoon in haar zak. Ze is afgeleid en zwijgt net iets te lang. De journalisten openen onmiddellijk hun spervuur aan vragen. Ze zijn grotendeels

onverstaanbaar, afgezien van de man die het dichtst bij haar staat.

Maakt u zich gezien de aard van hun beperking zorgen om het welzijn van de jongens?

February briest inwendig. Dit is niet het juiste moment om in discussie te gaan, dat weet ze, maar ze moet wel iets zeggen.

Ik ben bezorgd om het welzijn van de leerlingen, zegt ze. Zoals ik dat bij elke vermiste puber zou zijn.

Maar als ze niet kunnen horen...

De leerlingen zijn intellectueel gelijk aan hun horende leeftijdgenoten.

Zijn ze geïmplanteed?

De onbeschaamde manier waarop hij dit vraagt overrompelt February, maar ze probeert het niet te laten blijken.

Ik mag op televisie geen mededelingen doen over de medische geschiedenis van een minderjarige, zegt ze.

De journalist krijgt een kleur, maar wil zijn plaatsje in de schijnwerpers nog niet opgeven.

Zijn er aanwijzingen voor kwade bedoelingen? Verwacht u beschuldigingen in de strafrechtelijke sfeer?

Hij duwt de microfoon tegen haar kin en schenkt haar een blik van sympathie die rond zijn ogen onecht overkomt.

Neem me alstublieft niet kwalijk, ik moet overleggen met de politie, zegt ze.

Ze stapt het podium af, maar kan het gezicht van de journalist niet vergeten. Hij heeft gelijk, Eliot en Austin zijn minder veilig dan ze zouden zijn als ze horend waren, alleen niet op de manier zoals die man het bedoelde. Stel dat een agent hen ziet lopen, roept dat ze moeten stilstaan en dat ze dan doorrennen? Of dat ze hulp nodig hebben, maar de politie niet kunnen bellen? Stel dat het allemaal met een sisser afloopt en ze ongedeerd terugkomen, maar jeugdzorg het voorval gebruikt om zich in de discussie over cochleair implantaten te mengen? Ze heeft gelezen dat dat in andere staten al gebeurt. February moet op haar

lip bijten om een paniekaanval af te wenden. Ze loopt weer eens te hard van stapel. Ze kijkt op haar telefoon. Het appje was van Mel: gaat t? Ze weet niet wat ze moet antwoorden. Ze stopt de telefoon weer in haar zak, kijkt op en ziet de vader van Charlie Serrano tegen het politiebusje geleund staan.

Mevrouw Waters? zegt hij. Zijn stem is veel zachter dan je bij een man van zijn postuur zou verwachten.

Nu even niet! wil ze roepen. Uw gedoe moet even wachten. Maar ze beheerst zich.

Meneer Serrano, we zitten momenteel met een probleempje. De campus is vandaag gesloten, neemt u Charlie maar weer mee naar huis.

Hij trekt wit weg.

Bedoelt u dat ze hier niet is?

Nee... Is alles in orde?

Ik dacht alleen... Ze is gisteravond kennelijk weggeglipt en ze is niet bij mijn ex, dus ik dacht dat ze misschien...

Hij laat zijn ogen over de binnenplaats gaan.

O god, prevelt ze. Drie mobieltjes.

Wat zegt u? vraagt Charlies vader.

Hij verplaatst handenwringend zijn gewicht van het ene naar het andere been.

Ik moet die agenten even snel een update geven. February wijst naar het politielogo op het busje.

Moment...

Ik ben zo terug, echt, zegt ze. Dan loopt ze om het busje en geeft haar koffie over op het voorwiel.

ZES MAANDEN EERDER

•
In de zomervakantie voordat ze overging naar de tiende kwam de scheiding van Charlies ouders er eindelijk door. Haar vader won de bittere strijd over haar voogdij en schreef haar in bij een dovenschool.

Dat jaar was het in augustus in Colson, Ohio, zo zwoel en vergeven van de steekmuggen dat het bijna tropisch aandeed, en ze alle drie liepen te puffen op de korte wandeling van de parkeerplaats naar de gezinsrechter. Eenmaal in het atrium trok haar vader zijn colbertje uit en depte haar moeder haar voorhoofd met een zijden zakdoek. In de zittingszaal deed de rechter uitspraak, maar Charlie hoorde alleen de robuuste boxventilator, die op de vensterbank naast hen was geïnstalleerd en haartjes lostrok uit haar paardenstaart. Uiteindelijk staakte ze haar pogingen om die glad te strijken en begon ze de latjes van de lambrisering te tellen.

Toen de rechter uitgepraat was, moest ze zich bedwingen om niet te roepen: WAT ZEI HIJ? In plaats daarvan volgde ze haar ouders naar buiten, waar ze, zo bleek, de vraag niet hoefde te stellen. Zowel haar moeder als haar vader had betraande ogen, maar haar vader lachte erbij.

De teams van dure advocaten, een voor hem, een voor haar, waren aan elkaar gewaagd geweest, en Charlie begreep dat haar beroerde cijferlijst (weer hadden ze haar alleen maar over laten gaan om haar bij haar leeftijdsgenoten te houden) voor de rechter

uiteindelijk de doorslag had gegeven. Er was ook een waslijst aan gedragsovertredingen nog uit haar basisschooltijd, maar die leken op papier allang verholpen. In werkelijkheid waren ze dat niet, niet echt, maar de meeste volwassenen maakten zich niet zo druk om de werkelijke wereld, behalve wanneer ze pubers dreigend toespraken over hun ophanden zijnde uitzetting naar diezelfde wereld. Wat de rechter ook tot zijn oordeel mocht hebben gebracht, zij was allang blij dat het voorbij was. Op Jefferson High kon zelfs een kleine blunder tot jarenlang pesten leiden. Zover ze wist werd een schoolgenootje nog steeds gepest om een stinkscheet die hij ooit op de basisschool tijdens gym had gelaten, dus wat je je ook voorstelde bij wat een sprekend doof cyborgmeisje over zich heen kreeg, het was erger. Meisjes kregen het altijd zwaarder te verduren.

Vanaf nu wordt het anders, zei haar vader op weg naar zijn huis.

Er waren natuurlijk voorwaarden verbonden aan het vonnis. Charlie zou tijdens de les nog steeds haar implantaat moeten dragen, ook al bezorgde het haar hoofdpijn en ook al was de nutteloosheid ervan een belangrijke reden waarom haar ouders gingen scheiden, hoewel ze dat nooit zouden toegeven. Het is niemands schuld: het mantra bij hen thuis. Maar niemand die dat geloofde.

Toen Charlie klein was, zat haar vader een keer naar simulaties van cochleair implantaten op YouTube te luisteren. Charlie stond naast hem toen hij de ene na de andere video aanklikte, maar het geluid door de computerspeakers was wazig.

Het is doodeng, zei hij. Alles klinkt als de duivels in *The Exorcist*.

Voor haar is het niet eng, zei haar moeder. Ze weet niet beter. Daar had ze tot op zekere hoogte gelijk in. Wat Charlie vooral eng vond was dat haar moeder over haar sprak alsof ze er niet bij was.

Charlies moeder was een musicienne en een coach voor kindermisshandelingen. Ze had nog nooit een van haar pupillen het hoogste treetje van het podium zien bereiken, al was dat in haar geval misschien maar beter ook. Charlies vader was een softwareontwikkelaar; hij was misschien eerder bereid de tekortkomingen van technologie te accepteren omdat hij er zelf dagelijks mee werkte. Hij was bovendien opgegroeid met een dove neef, die, zoals Charlie het zag, het geluk had gehad dat hij in de jaren zeventig geboren was en een kind was van seizoenarbeiders. Antonio's ouders waren nieuwkomers in het land geweest en zelf nog bezig Engels te leren; ze waren niet zo overbezorgd om wat er zou kunnen gebeuren als hun zoon niet geaccepteerd zou worden of hoe tweetaligheid hem zou kunnen schaden. Ze leerden een paar gebaren van de gebarentaal waarmee hij thuiskwam van school, hij maakte zijn school af, leerde een vak, solderen of zoiets, en overvleugelde zijn ouders, wie maalde er nu om die oren, hij voldeed gewoon aan de Amerikaanse droom.

Charlie vroeg zich af of haar ouders contact hadden gezocht met Antonio toen ze ontdekten dat zij doof was en of ze hem gevraagd hadden wat hij van implantaten en dovenonderwijs vond, of dat die eerste jaren autocratisch beheerst werden door haar moeders angst. De kans voor zo'n gesprek was hoe dan ook inmiddels lang en breed verkeken; toen Charlie vier was, had Antonio een dodelijk auto-ongeluk gehad en zijn nagedachtenis werd vrijwel uitsluitend aangehaald als Charlies moeder de genen van haar man wilde vervloeken. Charlie had verder nooit een andere dove ontmoet. Isolatie was een vereiste voor het implantaat, had haar arts gewaarschuwd. Om te leren luisteren moest ze er voor honderd procent afhankelijk van zijn. Het apparaat kon alleen geluidssignalen aan haar hersenen doorgeven, het kon die niet decoderen en ook nauwelijks schiften in wat belangrijk was en wat gewoon ruis. Gebarentaal was hoe dan ook altijd uit den boze, dat zou sjoemelen zijn, zoiets als fietsen met zijwieltjes. Als ze gebarentaal zou leren en daarmee kon overbrengen wat

ze nodig had en anderen kon begrijpen, wat zou haar dan nog aansporen om gesproken taal te leren?

Tallose deskundigen bevestigden dat oefenen de beste manier was om te zorgen dat ze het maximaal mogelijke uit haar implantaat haalde. Een gewone standaardomgeving zou haar de meeste gelegenheid voor oefening bieden, zij het volgens de methode pompen of verzuipen. In combinatie met therapie sessies zou dit haar uitrusten met het gereedschap dat ze nodig had om de betekenis te ontleden die schuilging in geluiden.

Charlie was drie toen ze haar implantaat kreeg. Niet ideaal, maar nog steeds ruim op tijd voor het aanmaken van nieuwe zenuwbanen. Haar implantatie was volgens alle meetbare maatstaven een succes en hoewel niemand het ooit rechtstreeks tegen haar zei, wist ze dat dit betekende dat het feit dat ze het luisteren niet echt onder de knie kreeg háár tekortkoming was. Misschien probeerde ze het gewoon niet hard genoeg.

In onderwijskundige termen was ze ‘oraal doof’ (stel je voor hoeveel lol haar klasgenoten zouden hebben als ze daar lucht van kregen), wat er voor zover Charlie begreep op neerkwam dat ze als ze praatte achterlijk klonk. Charlie was niet achterlijk. Ze had alleen alles op eigen houtje moeten leren, en dat in een omgeving die allesbehalve bevorderlijk was voor leren: het klaslokaal van een openbare school. Eindeloze herrie van krakende stoelen en tafeltjes, geklets van leerlingen, docenten die hun les met hun rug naar de klas afratelden en intussen meeschreven op het bord. Echt, dacht ze, het feit dat ze met haar bio-nische oor zo’n zestig procent van alles wat er gebeurde kon begrijpen, en met wat slim liplezen misschien iets meer, was indrukwekkend. Maar op school was zestig procent nog steeds een onvoldoende.

Ze wenste dat ze het implantaat kwijt was, ook al wist ze dat de eis dat ze het bleef dragen de troostprijs voor haar moeder was, een flintertje hoop dat Charlie op een dag wakker zou worden en in staat zou zijn betekenis te horen in de meedogenloze

ruis die het haar hoofd in pompte. Maar dat haar vader het nu voor het zeggen had, was absoluut een overwinning. Ze zou naar River Valley gaan als inwonende leerling, en ze gingen samen de gebarentaal cursus doen die ze daar na schooltijd aanboden. Alles zou misschien eindelijk beter worden.

Haar moeder ging niet tegen de uitspraak in beroep, een capitulatie die Charlie zowel een opluchting vond als een beetje verwarrend. Op tv gooiden moeders altijd alles in de strijd om hun kinderen terug te krijgen; het was de reden van hun bestaan, die hele riedel. Maar goed, eigenlijk waren ze alle drie ook wel klaar met dat juridische circus.

Nu was Charlie aan het inpakken. Vrijwel al haar bezittingen verhuisden naar de flat waar haar vader inmiddels een klein jaar woonde, nieuwbouw aan de rivier, met grote ramen en een open keuken, het toonbeeld van een vrijgezellenwoning, die als bonus haar moeder, die dol was op landelijk en knus en veel bric-à-brac, gek maakte. Van daaruit zou Charlie een kleinere selectie van haar spullen meenemen naar haar kamer op de schoolcampus.

Twee weken voor het begin van het schooljaar had ze met haar ouders een afspraak op haar nieuwe school. De directrice was een rijzige, slanke vrouw met donker haar dat opgestoken was in een knotje. Charlie vond haar behoorlijk ontzagwekkend, ook toen ze allemaal zaten en het onderlinge lengteverschil kleiner was. De vrouw gebaarde en sprak tegelijk, en haar armen en handen bewogen met de sierlijkheid en snelheid van een veel compacter persoon. Gelijktijdig gebaren en spreken was een gebrekkige manier, waarschuwde de vrouw, en iets wat Charlie na vandaag weinig zou zien op River Valley. Charlie wilde heel graag betekenis ontdekken in de lijn van haar bewegende handen, maar dan zou ze moeten wegstijgen van haar mond en dat kon ze zich niet permitteren. Nog niet.

De directrice pakte een stapel papier van de printer en lichtte Charlies vakkenpakket toe. Ze moest wiskunde overdoen en les-

sen remedial Engels volgen. Ze zou nog steeds naar spraaktherapie moeten gaan.

Maar hoe leert ze dan gebarentaal? vroeg Charlies moeder.

We hebben ons opgegeven voor de openbare cursus, zei haar vader.

Heel goed, zei de directrice. Ze keek weer naar Charlie. Het komt vooral aan op de _____ hier op school, zei ze. Net als bij elke taal.

De wat? vroeg Charlie.

De vrouw trok een blocnote van onder een stapel papieren tevoorschijn.

IMMERSIE, schreef ze.

Charlie haalde haar schouders op.

Dat je erin ondergedompeld wordt, zei de vrouw. Het gebaren komt dan vanzelf, als je er tenminste een beetje je best voor doet.

Charlie zag de twijfel op het gezicht van haar moeder, wat niet geheel onterecht was gezien Charlies schoolprestaties tot dan toe. En hadden de artsen niet hetzelfde over Engels gezegd? Nog één les, nog één therapie, nog één specialist zou het beslissende zetje geven. Maar de directrice pikte hun scepsis op.

Het is anders met gebarentaal, zei ze. Je bent geprogrammeerd voor visuele taal.

Ze glimlachte en Charlie wist dat het bemoedigend bedoeld was, maar bij het woord 'geprogrammeerd' moest ze alleen maar aan de audioloog denken. Ze zag haar moeder in haar tas naar haar lippenbalsem graaien, een teken waarvan ze wist dat het aangaf dat het onderwerp afgesloten was.

Gaat het? vroeg de directrice.

Charlie begreep niet meteen waarom ze die vraag stelde, tot ze beseftte dat ze weer over het litteken achter haar oor wreef, daar waar het sneetje van haar implantaat zat. Het was de laatste tijd gevoelig. Charlie had al aan haar moeder gevraagd om ernaar te kijken, ze kon het zelf in de spiegel niet in zijn geheel zien. Maar volgens haar moeder zag het er normaal uit.

Haar implantaat heeft kuren, zei haar moeder geforceerd opgewekt, waarna ze nog iets mompelde over een controleafspraak binnenkort.

Al een jaar of twaalf, zei Charlie, en de directrice probeerde haar glimlach te verbergen.

Na de afspraak met de familie Serrano voelde February haar humeur kelderen. Het meisje was intelligent, dat was onmiskenbaar, maar wie kon zeggen waar ze academisch gezien stond? Uit haar cijferlijst bleek dat ze voor een aantal vakken was gezakt, wat je vandaag de dag in het reguliere onderwijs niet vaak zag. Daar lieten docenten moeilijke en slecht voorbereide leerlingen gewoonlijk overgaan om maar van hen af te zijn, waarna ze vervolgens de cijfergemiddelden van een collega verziekten.

Charlies gedragsdossier was betrekkelijk maagdelijk. February vond dat verrassend voor iemand die overduidelijk zwaar gefrustreerd was, maar ze was opgelucht voor haar docenten. Onder taalkundigen bestond een theorie dat het leervermogen voor taal in de hersenen eindig is, dat wil zeggen voor taal als een concept, als een instrument voor het denken. Wetenschappers noemden de periode van nul tot en met vijf jaar de 'kritieke periode'. Een kind moest in die jaren ten minste één taal vloeiend leren, anders liep het blijvende cognitieve schade op. Als die periode onbenut bleef voor taalverwerving, werd leren over het geheel moeilijk, zo niet onmogelijk, want hoe leerde iemand zonder een taal denken of zelfs voelen?

De kritieke periode bleef 'theoretisch', vooral omdat het volgens ethici te wreed zou zijn om alleen voor onderzoeksdoelein-